

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 4C0073

HUMANITIES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Serdarhan Musa Taşkaya

Osman Taşkaya

Mersin University

serdarhan@mersin.edu.tr

Mersin-Turkey

TÜRKİYE'DE ÂŞIKLARIN SORUNLARI VE BEKLENTİLERİ

ÖZET

Âşıklar, Türk kültürünün önemli ve köklü geleneklerinden biri olan âşıklık geleneğinin günümüzdeki temsilcileridir. Cumhuriyet döneminde âşıklarla ve âşıklık geleneği ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Âşıkların ve geleneğin sorunlarına zaman zaman bilimsel toplantılarda da değinilmiştir. Ancak âşıkların ve bu geleneğin sorunları ile ilgili yeterli araştırma yapıldığını söylemek zordur. Bu araştırmada âşıkların sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik beklentilerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmaya 89 âşık katılmıştır. Araştırmada âşıkların maddi sıkıntıları olduğu, pek çok âşığın sigortasının, kaset ve şiir kitabının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Âşıkların Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan beklentileri de bu eksikliklerin giderilmesi yönünde olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Âşıklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı,
Âşıkların Sorunları, Âşıkların Beklentileri,
Türk Kültürü

THE PROBLEMS AND EXPECTATIONS OF ASIKS IN TURKEY

ABSTRACT

Asiks are the representatives of the tradition "Becoming Asiks", which is one of the important and rooted traditions of Turkish culture. In the period Republic, a number of studies were carried out related to asiks and the tradition of becoming asiks. The problems of asiks and tradition were referred to during scientific meetings occasionally. However, it is difficult to say that adequate study was carried out about the problems of asiks and this tradition. In this study, it was tried to be brought up what the problems and expectations about solving these problems were. The data of the study were collected via semi-structured interview form. The data were solved by content analysis. 89 asiks were included in the study. It was concluded that a number of asiks had bad straits and did not have any social insurance, cassette, and poem books. What the asiks expects from Ministry of Culture and Tourism are towards eliminating these shortcomings.

Keywords: Asiks, Ministry of Culture and Tourism,
Problems of Asiks, Expectation of Asiks,
Turkish Culture

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Âşıklık geleneği yüzyıllardır Anadolu topraklarında varlığını sürdüren ve günümüzde de canlılığını koruyan Türk kültürünün önemli unsurlarından biri olmuştur. Bu geleneğin günümüze kadar gelmesini ve zenginleşmesini sağlayanlar ise geleneğin temsilcileri olan âşıklardır.

"Orta Asya'da gelip Anadolu ve Rumeli'ye yerleşen Türkler, kendi kültürlerini de yeni coğrafyaya taşıdı" (Artun, 2002: 6). Âşıklık geleneği de Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan köklü geleneklerden biri olmuştur. "Âşık Edebiyatı, halkın anlayabileceği lisanla yazan, daha çok hece vezni kullanan, saz çalarak diyar diyar dolaşan, çok defa âşık adı ile kalem şuarasından ve divan şairlerinden ayrılan şairlerin mahsullerinin hepsini ihtiva eder" (Günay, 2005: 37). Bu edebiyatın temsilcilerine XVI. yy'la kadar "ozan" denirken, daha sonra "âşık" tabiri kullanılmaya başlanmıştır (Sakaoğlu, 1998). Ancak son yıllarda "halk ozanı" şeklinde kullanımında da yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir (Boratav, 1995).

Âşıklık geleneğinde görülen mahlas alma, usta çırak, atışma, saz çalma vb. unsurların bütün Anadolu'da ortak olduğu görülmektedir (Yardımcı, 1999). Ancak son dönemlerde âşıklık geleneğinin bazı unsurlarının kaybolduğu ya da çok değiştiği görülmektedir (Artun, 1996; Sakaoğlu, 1998, Kaya, 2001).

"Bugüne kadar yaşata geldiğimiz gelenekler içinde âşıklık geleneği, kültürümüz açısından mümtaz bir yere sahiptir. Çünkü bu gelenekle birlikte Türk milleti, kültürel değerlerini, sosyal yapısını ve yaşadığı hadiselerin günümüze yansıtma imkânı bulmuştur. Ne var ki, teknolojik ürünlerin ülkemizde hızla yayılmasına bağlı olarak kültürümüzde de birtakım değişiklikler vücuda gelmiş; eski gücünden çok şey yitirmiştir" (Kaya, 2001: 87).

Âşıkların çok önemli sorunlar yaşamakta oldukları görülmektedir. Âşıkların ve âşıklık geleneğinin yaşadığı sorunlar günümüzde ortaya çıkmış bir sorun değildir. Fakat sorunların günümüzde daha da arttığı söylenebilir. Bu sorunlar âşıkların ve geleneğin yaşadığı sorunlar olmak üzere iki grupta toplanabilir.

Âşıkların kendileri ile ilgili sorunların kaynakları farklıdır. Özellikle dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmeler ve değişmeler, âşıkların sanatlarını icra etmelerinde ve geleneği yaşamalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Son yarım yüzyılda müzik alanında görülen değişim ise kültürün vazgeçilmez bir alanı olan millî müziği önemli ölçüde ve kötü yönde etkilediği söylenebilir. Milletlerin yaşaması ve gelecek nesillere ulaştırması gereken kültürün millî yapısının bozulması gelecek nesillere milli şuurdan yoksun bırakma tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Bu durum âşıkların sazla yaptığı müziği de etkilemiştir.

Âşıklık geleneğinde diyardan diyara gezme, tecrübe sahibi olma, görgü ve bilgisini artırma ve şöhret kazanma amacının yanı sıra geçimini sağlamak içindir de (Kabaklı, 2006). Ancak günümüzde âşıkların sadece âşıklıktan geçimlerini sağlayamamaları, onları değişik alanlarda çalışmaya zorlamıştır. Bu da âşıkların sanatlarını geliştirmelerinin önünde büyük bir engel olarak karşılırlarına çıkmıştır.

Değişim kaçınılmaz olarak bütün dünyayı etkilemektedir. Bu değişim âşıklık geleneği üzerinde de etkisini göstermektedir. Âşıklık geleneğinin çocuklara ve gençlere tanıtılması ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılması için ise çok önemli çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Ancak âşıklık geleneği üzerine yapılan araştırmalar ve çalışmalar çok yeterli değildir. "Türk dünyasının hemen her köşesinde gördüğümüz bu gelenekle ilgili bilimsel çalışmalar ne yazık ki yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Bunda, şüphesiz bu geleneğin köklü bir geçmişe

sahip olmasının ve geçmişten günümüze devam eden bir süreci ifade etmesinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Yine de bu konudaki çalışmalar değişik özellikler arz etmekle birlikte bütün hızıyla devam etmektedir. Bir yandan adı sanı unutulmuş, birkaç şiirine cönklerde tesadüf edilen âşıklarımızla ilgili belgeler değerlendirilirken diğer yandan da âşıklık geleneğinin toplumsal hayattaki yeriyile ilgili sosyo-kültürel araştırmalar yapılmaktadır. Âşık edebiyatının şekille ilgili problemleri hakkında da son yıllarda doyurucu çalışmalara imza atılmıştır” (Ayva, 2004: 60).

Özellikle üniversitelerde yürütülmekte olan lisans, yüksek lisans ve doktora tezleri ile gelenek ve temsilcileri hakkında doğru bilgilerin gelecek nesillere aktarılması sağlanmaktadır. Bu konuda birçok üniversitenin yaptığı çalışmalar ise geleneğin gelecek nesillere yazılı olarak aktarılması bakımından ümit vericidir.

Bakanlık bünyesinde bulunan HAGEM (Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü) de arşiv çalışmaları yapmaktadır. Böylece resmi olarak bazı âşıklar ve eserleri kayıt altına alınmaktadır. Ancak bu çalışmaların yeterli olduğunu söylemek zordur.

Âşıklık geleneğinin yaşatılması ve sorunlarının çözümünde âşıklara, kurumlara ve devlete önemli görevler düşmektedir (Kaya, 2001). Âşıklık geleneğinin sorunlarının çözülmesi ve geleceğe aktarılmasında görev birinci derecede âşıklara düşmektedir. Âşıkların geleneği iyi öğrenmesi ve yaşayarak da göstermeleri gerekmektedir. Ancak âşıkların pek çok sorun yaşaması, geleneğin geleceği için kurumlara da görevler yüklemektedir. Burada akla ilk gelen kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı olmaktadır.

Son yıllarda âşıkların devletten beklentileri olduğu sık sık dile getirilmektedir. Devletten beklentiler ise Kültür ve Turizm Bakanlığı muhatap alınarak dile getirilmektedir. Âşıklara göre âşıkların sorunları ile bakanlık doğrudan ilgilenmelidir. Bakanlık âşıklarla ilgili çeşitli etkinlikler ve çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu âşıkları tatmin etmekten çok uzak görünmektedir.

Âşıklık geleneğinin sorunlarının çözümünde bakanlığa önemli görevler düşmektedir. Bakanlığın âşıkların sorunlarının çözümüne yönelik olarak yapabileceği çalışmalardan bazıları şunlardır (Kaya, 2001):

- Âşıklar ve bunların şiirlerinin tespit edilmelidir.
- Toplanan bilgi ve şiirleri bunları kullanmak ve araştırmak isteyenlere sunulmalıdır.
- İnternette, âşıkların tanıtımı yapılmalıdır.
- Valilik ve belediyelerle temasa geçilerek, yöresinde ölen âşıkların adlarının okul, cadde veya sokaklara verilmesi sağlanmalıdır.
- Âşıklara verilecek bir belge ile devletin ulaşım araçlarında indirimli seyahat yapma ve devletin sosyal tesislerinden yararlanma imkânı sağlanmalıdır.
- Yardıma muhtaç olan âşıklar, maddi ve manevi yönden desteklemelidir.
- Âşıkların şiir kitaplarının basılması sağlanmalıdır.
- Usta âşıkların devlet imkânlarıyla başka ülkelere gitmeleri sağlanmalıdır.
- Okul kitaplarındaki âşık edebiyatına ayrılan kısmın hacmi artırılmalıdır.
- Âşıklıkla ilgili derneklere yardım etmelidir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Âşıklık geleneği günümüzde pek çok olumsuz etki ile karşı karşıyadır. Türk kültürünün binlerce yıllık bu mirasının gelecek nesillere aktarılmasında âşıklara büyük görevler düşmektedir. Ancak bu geleneğin temsilcileri olan âşıkların pekçok sorun yaşadıkları görülmektedir. Âşıkların hayatları, eserleri ve sanatları üzerinde çok sayıda araştırma yapılmıştır. Ancak âşıkların ve âşıklık geleneğinin sorunları üzerine yeterli araştırma yapıldığını söylemek zordur. Bu açıdan âşıkların sorunlarının ortaya koyulması ve çözüm yollarının bilimsel araştırmalar sonucuna göre belirlenmesi önemlidir. Âşıkların sorunlarının bilimsel araştırma yöntemleri ile ortaya çıkarılması çözüm yollarının bulunmasını daha kolaylaştırabilir.

3. ÇALIŞMANIN AMACI (RESEARCH AİM)

Bu araştırmada âşıkların yaşadıkları sorunların ortaya koyulması ve âşıkların sorunlarına çözüme yönelik beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranmıştır:

- Âşıklar geçimlerini hangi yollardan sağlamaktadırlar?
- Âşıkların sigortası durumları nedir?
- Âşıkların kaset çıkarma durumları hangi düzeydedir?
- Âşıkların şiirlerini kitap olarak yayınlama durumları nasıldır?
- Âşıkların Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan beklentileri nelerdir?

4. YÖNTEM (METHOD)

4.1. Araştırma Modeli (Model of Research)

Araştırma tarama türünde desenlenmiştir. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmada, verilerin toplanmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formu yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde düzenlenmiştir. Verilerin incelenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcıların görüşleri kodlanmış ve sonra kodların ortak özellikleri bir araya getirilerek tema başlıkları oluşturulmuştur. Veriler tema başlıklarında frekans tabloları haline dönüştürülmüştür.

4.2. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşamakta olan bütün âşıklar oluşturmaktadır. Evrende bulunan kişi sayısı tam olarak tespit edilememiştir. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi'ne kayıtlı halk ozanlarının listesinde 660 âşık adı bulunmaktadır (AREGEM, 2009). Araştırma için seçilen örnekleme 19 ilden toplam 89 âşık yer almıştır. Araştırma 2003-2008 yılları arasında bakanlık ve diğer resmi kurumlarca düzenlenen sanat etkinliklerine katılmış olan ve yaşayan âşıklardan gönüllü olanlarla yapılmıştır. Araştırma örnekleme giren âşıkların isimlerinin ve kişisel bilgilerinin olduğu liste Ek-1'de sunulmuştur. Araştırma sürecinin devam ettiği dönemde bazı âşıkların hayatlarını kaybetmeleri nedeniyle bu âşıklardan elde edilen veriler araştırma kapsamından çıkarılmıştır.

4.3. Veri Toplama Aracı (Data Collection Device)

Görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze gerçekleşmiştir. Görüşme sorularına verilen cevaplar araştırmacılar ve katılımcılar tarafından yazıya geçirilmek suretiyle kayıt altına alınmıştır. Örneklemeden elde edilen bilgiler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çünkü içerik analizinde: "kavram bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha anlaşılır hale getirebiliriz" (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227). Katılımcının

görüşleri içerik analizinde ortaya çıkan başlıklar esas alınarak frekans tablolarına aktarılmıştır. Tabloların yorumlanmasında görüşmede katılımcılar tarafından belirtilen görüşlerden bazıları da kullanılmıştır.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Aşağıda alt problemlere ilişkin elde edilen bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

- **Âşıklar Geçimlerini Sağlama Şekilleri:**

Araştırmada âşıklara geçimlerini nasıl sağladıkları sorusuna âşıkların verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Âşıkların geçim kaynakları
(Table 1. Ashik's meal ticket)

Geçim kaynağı	f	%
Âşıklıktan	40	44.9
Emekli	21	23.6
İşçi	10	11.2
Çiftçi	4	4.5
Memur	3	3.4
Esnaf	3	3.4
Diğer	8	9.0
Toplam	89	100.0

Araştırmaya katılan âşıkların yarıya yakın bir oranı (%44.9) geçimini sadece âşıklıktan elde ettikleri belirtmişlerdir. Âşıkların büyük bir çoğunluğu katıldıkları konser, festival, şölen ve benzeri bazı etkinliklerden çeşitli miktarlarda katılım ücreti almaktadırlar. Araştırmaya katılan âşıkların tamamı çeşitli etkinliklerde değişik miktarlarda ücretler almaktadırlar. Ancak Tablo-1'de görüldüğü üzere, katılımcıların yarısından fazlasının (%55) ek olarak başka gelirlerinin de olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde geçim sıkıntısından dolayı âşıkların yarısından fazlasının başka işlerle uğraştığı görülmektedir.

Geçiminizi sadece âşıklıktan mı sağlıyorsunuz sorusuna bir âşık şöyle bir cevap vermiştir: "Geçimi sadece âşıklıktan sağlamaya çalışsak şimdiye çoktan açlıktan ölmüştük". Bir başka âşık ise geçimini sadece âşıklıktan sağladığını ancak bunda çok sıkıntı çektiğini belirtmiştir.

Araştırmada yer alan âşıkların yaklaşık dörtte biri (%23.6) emekli aylığı ile geçindiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan âşıkların yaklaşık üçte biri (%31.5) ise farklı işlerden gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulardan da anlaşıldığı üzere âşıklık hâlâ âşıklar için geçim kaynağı olarak görülmektedir.

- **Âşıkların Sağlık Sigortasına İlişkin Durumları:**

Sağlık sigortalarının olup olmadığına ilişkin soruya âşıkların verdikleri cevaplar Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Âşıkların sağlık sigortası durumları
(Table 2. Health insurance status of ashiks)

Sigorta Durumu	f	%
Sigortalı	51	58.6
Sigortasız	36	41.4
Toplam	87	100.0

Sigortanız var mı sorusuna cevap veren âşıkların yaklaşık yarısından fazlası (%58.6) bir kurumdan sigortalı olduğu görülmüştür.

Buna karşın bu soruya cevap veren âşıkların yarıya yakın bir oranın (%41.4) ise hiçbir sigortası olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Tablo-2’de görülen, sigortası olduğunu belirten katılımcıların bir bölümü çalışan bir bölümü ise emeklidir. Ayrıca sigortalı olan âşıkların önemli bir bölümü ya isteğe bağlı sigorta yaptırmış ya da Bağ-Kur primi ödemekte olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2’den anlaşıldığı üzere âşıklar sigorta konusunda önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Sigortalarının olmaması âşıkların sağlık hizmetleri almaları konusunda sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca sigortalarının olmaması emeklilik haklarının da olmaması anlamına geldiği için gelecekle ilgili konusunda da büyük kaygı yaşamalarına neden olmaktadır.

• **Âşıkların Kaset Durumları:**

Kasetleri olup olmadığı sorusuna âşıkların verdikleri cevaplar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Âşıkların kaset durumları
(Table 3. Cassette status of ashiks)

Kaset Durumu	f	%
Kaseti olan	57	67.9
Kaseti olmayan	27	32.1
Toplam	84	100.0

Kasetiniz var mı sorusuna cevap veren âşıkların yaklaşık üçte ikisi (%67.9) evet cevabı vermiştir. Hiç kaset doldurmadığını belirten âşıkların oranı ise üçte bir (%32.1) seviyesindedir.

Kaset, müzikle uğraşan sanatçılar için önemli gelir kaynaklarından biridir. Ancak Tablo 3’de de görüldüğü üzere âşıkların üçte birinin kaseti yoktur. Kaseti olan âşıkların pek çoğunun kaseti ise evde veya küçük stüdyolarda amatörce doldurulmuş kasetler olduğu da göz önüne alınmalıdır. Çünkü pek çok âşık kendi imkânlarıyla evde ya da amatör stüdyolarda kasetler doldurmuştur. Tablo-3’de kasetim var diyenlerin bir bölümünün bu şekilde doldurulmuş kasetlerden bahsediyor olma ihtimali kuvvetlidir. Kasetim var diyen bir âşığın görüşmede belirttiği aşağıdaki sözleri bunu destekler niteliktedir:

“İki kasetim var ama bunları evde kendim yaptım.”

Aşağıda yer alan Tablo 4’te kaseti olan âşıkların kaç kasetinin olduğu verilmiştir.

Tablo 4. Kaset sayıları
(Table 4. Cassette number)

Kaset sayısı	f
1	13
2	7
3	8
4	7
5	1
6	5
7	3
8	1
9	2
10	3
18	1
20	3
23	1
31	1
33	1

Tablo 4'te incelendiğinde kasetim var diyen âşıkların önemli bir bölümünün 1 kaseti olduğu görülmektedir. Tabloya göre 2 kaseti olan 7, 3 kaseti olan 8 ve 4 kaseti olan 7 âşık olmuştur. Kasetleri olan âşıkların yarıdan fazlasının (35) 4 ve daha az kaseti olduğu hesaplanmıştır. Bu da âşıkların az kaset çıkarttığı şeklinde yorumlanabilir. Bazı âşıkların ise "18, 20, 23, 31, 33" gibi yüksek sayılarda kasetlerinin olduğunu belirtmeleri ise dikkat çekicidir. Bu sayının fazla olması ise bu kasetlerin tanınmış firmalarınca çıkarılan kasetler değil de amatör olarak çıkarılmış kasetler olmasından kaynaklanabilir. Çünkü bu âşıklardan bazıları, kasetlerini kendi imkânları ile evde amatör kayıt sistemleri ile veya küçük stüdyolarda doldurduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çıkarılan kasetlerin kopya sayısının çok düşük olduğu da bazı görüşmecilerce dile getirilmiştir.

Kasetlerle ilgili diğer bir konu da kasetlerin kasetçilerde değil, bizzat âşıklar tarafından satılmasıdır. Bu da müzik piyasasında âşık kasetlerine olan talebin düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir. Son yıllarda teknolojik gelişmeler müzik dünyasını da yakından etkilemiştir. Bu gelişmelerden âşıklar ve âşıklık geleneği de oldukça etkilenmiştir. Araştırmaya katılan âşıklardan bazıları, kasetlerin yanı sıra CD de yaptıklarını belirtmişlerdir.

• **Âşıkların Kitap Durumları:**

Şiir kitapları olup olmadığı sorusuna âşıkların verdikleri cevaplar Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Âşıkların kitap durumları
(Table 5. Book status of ashiks)

Kitap Durumu	f	%
Kitabı olan	20	23.3
Kitabı olmayan	66	76.7
Toplam	86	100.0

"Şiir kitabınız var mı?" sorusuna cevap veren âşıkların dörtte birinden de az bir oranın (%23.3) evet cevabı verdiği görülmüştür. Hiç şiir kitabı olmadığını belirten âşıkların oranı ise katılanların dörtte üçünden (%76.7) daha fazladır.

Şiir kitabı çıkarmak âşıklar için eserlerinin telif hakkının korunması anlamına gelmesi bakımından da önemlidir. Ancak edilen verilere göre âşıkların büyük bir oranının kitabı henüz yoktur. Bunun nedenlerinin başında ise âşıkların maddî durumlarının yetersizliği gelmektedir. Görüşmeye katılan âşıklardan biri beş yüzün üzerinde şiiri olduğu halde henüz bir şiir kitabı çıkaramamasının nedenini maddi imkânlarının olmaması olarak belirtmiştir.

Şiir kitabı âşıkların gelir kaynaklarından biri olarak değerlendirilememektedir. Çünkü âşık şiirleri genellikle vakıflar, dernekler, belediyeler veya âşıkların kendileri tarafından kitaplaştırılmaktadır. Büyük yayınevleri tarafından basımı yapılmayan kitapların dağıtımı ve satışı da bu nedenle zor olmaktadır. Hatta birçok âşık kendi kitabını kendilerinin sattıklarını belirtmişlerdir.

Aşağıda yer alan Tablo 6'da şiir kitabı olan âşıkların kaç kitapları olduğunu verilmiştir.

Tablo 6. Kitap sayıları
(Table 6. Book number)

Kitap sayısı	f
1	13
2	2
3	2
4	1
5	1
12	1

Tablo 6’da da görüldüğü üzere şiir kitabı olan âşıkların yaklaşık üçte ikisinin 1 kitabı yayınlanmıştır. Sadece bir aşığın 12 kitabı yayınlanmış olması dikkat çekicidir. Âşıkların şiir yazma konusunda çok yetenekli olduğu düşünüldüğünde kitabı çıkan âşıkların birden fazla kitap olacak sayıda şiirlerinin olma ihtimali oldukça yüksek olacaktır.

Hem şiir kitabı hiç olmayan hem de olanların büyük çoğunluğunun sadece bir şiir kitabının olması âşıkların eserlerinin kaybolup gitmesi ve hatta çalınması tehlikesini gündeme getirmektedir. Bu nedenle âşıkların şiirlerinin yayınlanması önem arz etmektedir.

• **Âşıkların Kültür ve Turizm Bakanlığında Beklentileri:**

Araştırmaya katılan âşıklara sorulan “Kültür ve Turizm Bakanlığında istekleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Âşıkların bakanlıktan beklentileri
(Table 7. Ashik’s expectations from ministry)

Sıra	İstekler	f
1	Sosyal güvence sağlansın.	50
2	Âşıklara ve âşıklık sanatına sahip çıkılsın, değer verilsin.	37
3	Âşıklara bakanlık bünyesinde iş verilsin.	18
4	Âşıkları ve âşıklık geleneğini tanıtıcı etkinlikler düzenlensin.	18
5	Televizyonda âşıkların katılacağı programların yapılsın.	17
6	Âşıklara maddi destek verilsin.	15
7	Âşıkların kitapları bastırılsın.	12
8	Âşıkların kasetlerinin çıkarılmasına yardım edilsin.	7
9	Âşıklık sanatının gelecek kuşaklara tanıtılması sağlansın.	7
10	Âşıklar birliği kurulsun.	6
11	Âşıklık eğitim merkezinin açılsın.	5
12	Âşıklıkla ilgili daha çok bilimsel araştırmaların yapılsın.	4
13	Okullarda eğitim-öğretimde âşıklardan yararlanılsın.	4
14	Âşıkların katılacağı konserler düzenlensin.	3
15	Konya Âşıklar Bayramı’nın organizasyonuna yardım edilsin.	3
16	Âşıklara âşıklık kimliği verilsin.	3
17	Âşık dernekleri desteklensin.	3
18	Etkinliklere katılmak üzere âşıklar yurt dışına götürülsün.	2
19	Bakanlık bünyesinde bir “Kültür TV” kurulsun.	2
20	Bütün âşıkların yer alacağı bir antoloji hazırlansın.	2
21	Âşıklar korosunun kurulmasına yardım edilsin.	2

Araştırmada âşıklara sahip çıkılsın isteği, katılımcıların adeta ortak görüşü olarak ortaya çıkmıştır. Buradan bakanlığın âşıklara yeterince sahip çıkmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca elde edilen veriler değerlendirildiğinde âşıklar kendileri için değil, genel olarak bütün âşıklara ve geleneğe sahip çıkılmasını istedikleri görülmektedir. Âşıklara sahip çıkılmasının nasıl olacağı ise diğer isteklerde yer almıştır. Bunlar içinde en çok öne çıkan âşıklara sosyal güvence verilmesidir. Bu istek de katılımcılar tarafından çok sık dile getirilmiştir. Sosyal güvenceden kasıt ise genel olarak âşıkların sigorta kapsamına alınmasıdır. Âşıkların önemli bir kısmının hiçbir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Özellikle geçimini sadece âşıklıkta sağlayan âşıklar için bu durum büyük bir sıkıntı olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan pek çok âşık geçimlerini zor şartlarda sürdürdükleri ve kendilerinin ve çocuklarının geleceklerinden emin olamadıklarını dile getirmiştir. Bunu için özellikle âşıklar bakanlıktan kadrolu iş veya maddi yardım beklemektedirler.

Âşıkların ikinci olarak en çok dile getirdikleri istekleri ise bakanlığın âşıklara ve âşıklık geleneğine değer vermesidir. Aslında bu istek âşıkların kendilerinden ziyade bütün âşıkların ve âşıklık geleneğinin bakanlık tarafından önemsenmediği, diğer sanat dalları ve sanatçılar yanında ikinci plana itildiğine yönelik düşüncelerinin bir yansıması olarak görülebilir. Bakanlığın pek çok batı kökenli sanat dallarına bile verdiği maddi ve manevi destek sürekli göz önündedir. Ancak Türk kültürünün en eski sanat dallarından biri olan âşıklık ve bu sanatın icracıları âşıklar bakanlık nezdinde bu güne kadar yeterli ilgi ve değeri görememişlerdir. Bu durumun ender karşılaşılan istisnalarından biri olarak Cumhuriyet döneminde yaşamış olan Âşık Veysel gösterilebilir. Uzun yıllar maddi sıkıntı çeken Âşık Veysel, bir dönem köy enstitülerinde görevlendirilmiş ve adına TBMM tarafından bir kanun çıkarılarak onurlandırılmış tek âşık olmuştur. Bunun dışında dönem dönem az da olsa maddi olarak ödüllendirilmiş birkaç âşık olmuştur. Ancak bunların sayısı çok azdır. Diğer sanat dallarında verilen maddi destek yanında ise bu sözü bile edilmeyecek kadar küçük bir miktara tekabül eder. Ancak burada dikkat edilmesi gereken asıl konu maddi olarak destekten ziyade âşıklara manevi olarak değer verilmesidir. Çünkü âşıkların bu araştırmada sık sık dile getirdikleri istekleri bakanlığın âşıklara ve geleneğe değer vermesidir. Aslında âşıkların bu isteklerinin temelinde, bakanlığın âşıklığı bir sanat olarak görmediğine yönelik inançlarının yattığı söylenebilir.

Bakanlığın en başta gelen görevlerinden biri kültürü ve kültürel ürünleri korumak ve gelecek nesillere aktarmaktır. Kültürel değerlerimizden biri de kuşkusuz âşıklık geleneğidir. Araştırmaya katılan âşıkların bakanlıktan beklentilerinin ilk sıralarından birinde âşıkların ve geleneğin tanıtılması gelmektedir. Bu konuda dile getirilen görüşler değerlendirildiğinde âşıkların bakanlığın yapacağı tanıtımın yanı sıra televizyonda da tanıtılmak istedikleri görülmektedir. Özellikle devlet televizyonu olan TRT'nin adı birçok âşık tarafından belirtildiği görülmüştür. Halkımızın televizyona olan ilgisi ve televizyon yayınlarının halk üzerindeki etkisi göz önüne alındığında bu isteğin nedeni de ortaya çıkmaktadır. Çünkü birçok âşık, âşıklık geleneğinin devamı ve geleceğe en iyi şekilde aktarılmasının çağın getirdiği yeniliklerden yararlanmayı gerektirdiğine dikkat çekmişlerdir. Ayrıca okullarda eğitim-öğretimde âşıklardan yararlanılsın isteği de bazı âşıklarca dile getirilmiştir. Okullarda eğitim öğretimden yararlanma konusunda bir âşık şu öneriyi getirmiştir. "Üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine iki âşık görevlendirilmelidir."

Âşıkların bakanlıktan isteklerinin ön sıralarında, şiir kitaplarının bakanlıkça yayınlanması ve kasetlerinin çıkarılması isteği gelmektedir. Âşıklara bakanlıkça âşık kimliğinin verilmesi ve âşıkların örgütlenmesinde bakanlığın destek ve öncülük etmesi de âşıkların bakanlıktan beklentileri arasındadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde âşıkların yukarıda yer alan 1-5. bulgularda belirttikleri durumlara uygun şekilde istek ve beklenti içinde oldukları söylenebilir. En önemli beklenti ise âşıklara bakanlığın sahip çıkarak sosyal güvence, iş veya maddi destekte bulunmasıdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Araştırmadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Âşıkların yarısı geçimlerini sadece âşıklıktan kazanmaktadırlar.
- Âşıkların yarısının sigortası yoktur.
- Âşıkların üçte birinin kaseti yoktur.
- Âşıkların dörtte üçünün yayınlanmış şiir kitabı yoktur.
- Şiir kitabı olan âşıkların büyük bir kısmının sadece bir şiir kitabı vardır.
- Âşıkların Kültür ve Turizm Bakanlığında beklentilerin içinde en çok belirtilen istekler sırayla şunlardır:
 - o Âşıklara sosyal güvence sağlansın.
 - o Âşıklara ve âşıklık geleneğine değer verilsin.
 - o Âşıklara bakanlık bünyesinde iş verilsin.
 - o Bakanlıkça âşıkları ve âşıklık geleneğini tanıtıcı faaliyetler düzenlensin.
 - o Televizyonda (Özellikle TRT'de) âşıkların katılacağı programların yapılsın.
 - o Âşıklara maddi destek verilsin
 - o Âşıkların şiir kitabı çıkarmasına yardım edilsin.
 - o Âşıkların kaset çıkarmasına yardım edilsin.
 - o Âşıklar birliği kurulsun.
 - o Âşıklar sınava tabi tutulsun.
 - o Âşıklara kimlik verilsin.
 - o Âşıklara emeklilik hakkı verilsin.
 - o Âşıklar için eğitim merkezi açılsın.
 - o Âşıkların katılacağı konserler düzenlensin.
 - o Âşık dernekleri desteklensin.

Araştırma sonuçlarına dayanarak âşıkların sorunlarının çözümüne ilişkin olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Özellikle yaşlı âşıklardan başlayarak bütün âşıklar ilgili video ve ses kaydı HAGEM tarafından bir an önce yapılmalıdır.
- Bakanlık tarafından kitap olacak nitelikte ve sayıda şiiri olan âşıkların kitapları hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır.
- Bakanlık tarafından kaset çıkarmak isteyen âşıklara destek vermelir.
- Bakanlık tarafından oluşturulacak komisyon tarafından belirlenen âşıklara bakanlığın çeşitli birimlerinde görev verilebilir.
- Bakanlık çatısı altında âşık derneklerinin bir araya getirildiği bir birlik oluşturulmalıdır.
- Âşık dernekleri desteklenmelidir.
- Bakanlıkça düzenlenen yurtiçi ve yurtdışı etkinliklere âşıklar da davet edilmelidir.

- Millî Eğitim Bakanlığınca ilköğretim ve orta öğretim okullarında âşıkların ve âşıklık geleneğinin tanıtılması için etkinlikler düzenlenmelidir.
- Bakanlık ve üniversitelerle işbirliği yapılarak üniversitelerde düzenlenen etkinliklere sanatçı ve halk edebiyatı derslerinde kaynak kişi olarak âşıkların davet edilmesi sağlanabilir.
- Geçimini sadece âşıklıkla kazanan ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan usta âşıklara emeklilik hakkı verilmelidir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 21-22 Mart 2008 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Türkiye Âşıklar Kurultayı"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. AREGEM, (2009)., Halk kültürü bilgi ve belge merkezi'ne kayıtlı halk ozanlarının(âşıkları)listesi. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Genel/BelgeGoster.aspx?04.11.2009>.
2. Artun, E., (1996). Günümüzde Adana âşıklık geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymânî. Adana: Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
3. Artun, E., (2002). Dinî tasavvufî halk edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
4. Ayva, A., (2004). Âşık Ataroğlu ve şiirleri. Türkiyat Araştırmaları Dergisi. (14), ss.59-79.
5. Boratav, P.N., (1995). 100 Soruda Türk halk edebiyatı. (7. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
6. Günay, U., (2005). Türkiye'de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
7. Kabaklı, A., (2006). Âşık edebiyatı. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
8. Kaya, D., (2001). Âşıklık geleneğinin geleceği ile ilgili düşünceler ve yapılması gerekenler. Milli Folklor. 7(52), ss.87-92.
9. Sakaoğlu, S., (1998). Türk saz şiiri. Türk dünyası el kitabı edebiyat (Türkiye). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. II. Cilt, ss.369-400.
10. Yardımcı, M., (1999). Başlangıcından günümüze halk şiiri âşık şiiri tekke şiiri. 3. Baskı. Ankara: Ürün Yayınları.
11. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK (ADDITIONAL)

EK- ARAŞTIRMAYA KATILAN ÂŞIKLAR

S	Adı - Soyadı	Mahlası	İli	Y. Tarihi
1	A. Turan Bülbül	Âşık Eseri	Sivas	1954
2	Abdurrahim Sağlam	Âşık Sağlami	Erzurum	1961
3	Adem Tursun	Âşık Tursuni	Gümüşhane	1953
4	Ahmet Yıldırım	Öksüz Ozan	Ağrı	1965
5	Alaaddin Zaman	Zamanoğlu	Kars	1950
6	Ali Dadaşoğlu	Dadaşoğlu	Kars	1934
7	Ali Öztürk	Oltulu	Erzurum	1965
8	Ali Rıza Ezgi	Ali Rıza Ezgi	Kars	1949
9	Ali Sırrı Çoban	Âşık Süphani	Bayburt	1962
10	Ali Şahin	Derdi Derya	Kayseri	1929
11	Ali Türk	Âşık Gaygılı	Osmaniye	1944
12	Alihan Yiğit	Âşık Alihan	K. Maraş	1941
13	Arap Demir	Âşık Arabi	Çorum	1948
14	Ayten Çınar	Gülçınar	Sivas	1960
15	Baram Denizoğlu	Denizoğlu	Ardahan	1958
16	Behram Aktemur	Âşık Behrami	Ardahan	1959
17	Cengiz Ay	Âşık Yarani	Erzurum	1950
18	Coşkun Kırdudu	Şamiloğlu	Kars	1955
19	Duran Şıherli	Şihlioğlu	Adana	1933
20	Durdağı Özen	Murat Ozanoğlu	Kars	1965
21	Durşen Mert	Âşık Nurşah	Eskişehir	1950
22	Emrah Şimşek	Emrah Şimşek	Erzincan	1971
23	Erol Ergani	Âşık Ergani	Erzurum	1954
24	Erzade Kapan	Azatlı	Kars	1947
25	Eyyup Tadil	Âşık Eyyubi	Adana	1955
26	Fatih Karaman	Âşık Civani	Osmaniye	1965
27	Fikret Akçelik	Arifoğlu	Ardahan	1960
28	Fuat Çerkezoğlu	Çerkezoğlu	Erzurum	1950
29	Galip Güler	Âşık Cefai	Nevşehir	1960
30	Gazi Barışcan	Ozan Barışcan	Çorum	1956
31	Günay Yıldız	Günay Yıldız	Kars	1954
32	Hacı M.Kırpıl	Âşık Vuslati	Osmaniye	1961
33	Hacı Karakılçık	Garip	Adana	1958
34	Hasan Erdoğan	Hasan Erdoğan	Sivas	1951
35	Hasan Fındık	Âşık Hasani	Osmaniye	1962
36	Hasan Gören	Kul Hasan	K. Maraş	1933
37	Hasan Şen	İhvani Şendost	Çorum	1958
38	Hıdır Çulha	Garip Hıdır	Sivas	1961
39	Hilmi Şahballı	Şahballı	K. Maraş	1953
40	Hülya Yıldırım	Âşık Şahini	Sivas	1956
41	Hüseyin Çırakman	Çırakman	Çorum	1930
42	İ. Hakkı Tanrıkulu	Âşık Tanrıkulu	Adana	1956
43	İlkin Manya	Sarıcakız	Eskişehir	1948
44	İsmail Gökoğlan	Gökoğlu	Sivas	1959
45	İsmail Kurt	Aladağlı	Kars	1956
46	İsrafil Daştan	İsrafil	Erzurum	1956
47	İsrafil Öztürk	Öztürkoğlu	Kars	1960
48	M. Ali Eröksüz	Sefil Eröksüz	Çorum	1970
49	M. Ali Özgüven	Âşık Ali	Hatay	1981
40	M. Ali Sarıgül	Gülhani	Erzurum	1946
51	Mahmut Günönü	Âşık Mahmut	Sivas	1968
52	Mansur Alyansoğlu	Alyansoğlu	Kars	1956
53	Mehmet Atar	Âşık Ataroğlu	Konya	1958
54	Mehmet Köşe	Âşık Kaptani	Sivas	1952
55	Mehmet Siligünlü	Kara Mehmet	Adana	1937
56	Mehmet Yılmaz	Mızarlı Mehmet	G. Antep	1933
57	Metin Bulutlu	Bulutlu	Ardahan	1968
58	Mevlüt Şafak	Mevlüt İhsanî	Erzurum	1933
59	Muhlis Denizer	Denizer	Kars	1954

EK 1' e devam				
60	Murat Tanrıverdi	Derdiyar	Sivas	1961
61	Mustafa Alkan	Firkati	Erzurum	1946
62	Mustafa Aydın	Mustafa Aydın	Erzurum	1963
63	Mustafa Karakılçık	Karani	Adana	1947
64	Mustafa Sayılır	Mustafa Sayılır	Kırıkkale	1954
65	Mustafa Temel	Ruhani	Erzurum	1931
66	Muzaffer Gök	Âşık Gökşani	K. Maraş	1957
67	M. Sinan Uğursu	Mürsel Sinan	Kars	1956
68	Müslüm Kumru	Müslüm Seyrani	Erzincan	1938
69	Nevruz Ali Çiçek	Nevruz Ali	Kars	1955
70	Nuri Karataş	Çırağı	Erzurum	1949
71	Nuri Kâşıkçı	Merami	Erzurum	1940
72	Nusret Kordoğan	Ozan Nusret	Hatay	1961
73	Osman Akçay	Akçay	Adana	1960
74	Ramazan Gök	Ramazan Gök	Adana	1962
75	Sefer Taşkiran	Âşık Firgani	Ağrı	1942
76	Selahaddin Kazan	Kazanoğlu	Erzurum	1955
77	Servet Yıldırım	Ozan Emaneti	Sivas	1955
78	Sıtkı Eminoğlu	Eminoğlu	Erzurum	1950
79	Ş. İsmail Saatçı	Âşık Tezani	Gümüşhane	1965
80	Tacettin Dursun	Tacettin Dursun	Kars	1964
81	Temel Şahin	Turabi	Erzurum	1966
82	Veysel Akbulut	Âşık Kul Veysel	Kayseri	1958
83	Yener Yılmazoğlu	Yılmazoğlu	Ardahan	1958
84	Yılmaz Altay	Gülşadi	Sivas	1950
85	Yılmaz Doğan	Doğan	Sivas	1954
86	Zakir Tekgül	Âşık Zakiri	Erzurum	1960
87	Zeki Erdal	Âşık Erdali	Erzurum	1961
88	Zeki Yıldırım	Âşık Mahrumi	Kayseri	1946
89	Zikri Aliyar	Aliyar	Erzurum	1960